

РЕЦЕНЗИЯ

От: *професор доктор Николай Христов Щерев;*
ВУ / научна организация: УНСС-София;
Научна специалност: 05.02.18 Икономика и управление (индустрия)
и 3.8. Организация и управление на производството (индустрия)

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (бизнес икономика) в УНСС.*

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1744/06.07.2023 г. на Зам.Ректора по НИД и МС на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Красимир Любомиров Петков*
Тема на дисертационния труд: *Финансиране на инвестиционни проекти за иновации в бизнес организации, чрез методи на колективно финансиране („краудфъндинг“)*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Индустриален бизнес“ към Бизнес факултет на УНСС по научна специалност съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС №678/27.03.2017 Обучението е осъществено в редовна форма през периода 2017 – 2023 година.

- *Кратка биографична справка*

Докторант Красимир Петков е завършил средното си образование в гр. Ловеч: Гимназия за чужди езици (2006 г.); и висшето си образование в УНСС в ОКС Бакалавър Европейистика (2010 г.) и ОКС Магистър Управление на международни проекти (2011г.). От 2017 г. се обучава в ОНС Доктор в катедра Индустриален бизнес.

От 2009 г. до сега изпълнява длъжности като Ръководител проекти и обучител/треньор към различни търговски дружества и неправителствени организации. От 2014 г. е управител в НПО. За този период управлява над 21 национални и международни проекта.

Владее на експертно нива английски език и на базово ниво – немски език.

Член е на различни комисии и тематични работни групи по Оперативните програми. Експерт е при оценката на проектни предложения към 2 европейски институции: EACEA и AESME.

- *Заемани академични и други длъжности до момента:*

Избиран е за хоноруван преподавател към катедра Индустиален бизнес.

- *Кратка информация за изпълнението на индивидуалния план*

Изпълнил е индивидуалният си план като е положил всички 6 изпита със среден резултат Мн.Добър 5.33. В изпълнение на индивидуалния си план е представил: 1 самостоятелна студия; 1 статия (на англ. език) в съавторство и 2 самостоятелни доклада от конференции; или общо 35 точки /при заложен 20 в индивидуалния план/.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Като цяло дисертационният труд в неговата структура и съдържание отговарят на изискванията, национални и университетски. По-конкретно,

- *Структура, обем*

Представеният за рецензиране дисертационен труд е в общ обем от 191 страници и е структуриран в увод, изложение в три глави, заключение, списък с използвана литература, списък с таблиците, списък с фигурите.

В първа глава са представени основни теоретични въпроси, свързани с предмета на изследването: колективното финансиране като инструмент на иновационното проектиране. В тази глава са разгледани подробно въпросите, свързани с: особеностите и нормативното регулиране на колективното финансиране; същността и съдържанието на иновативното проектиране; и колективното финансиране като част от финансовата еко-система на иновативното проектиране. В този раздел съдържанието на теоретичното изследване позволява на докторанта да въведе някои ограничения в предмета на изследването.

Във втората глава са представени методическите основи на проучването чрез: извеждане на основни методическа аспекти и синтез на изследователска методика. Добро впечатление прави систематизацията на необходимия технически инструментариум за провеждане на приложното изследване.

Третата глава синтезира основни резултати от приложното изследване. В този раздел положително се оценяват систематизацията на основни

изследователски допускания и респ. ограничения в изследването; както и дефиниране на основния използван инструмент: казусния инструмент, за провеждане на приложното изследване. Тук са представени и основни резултати от използване на казусния метод и са систематизирани насоки за използване на предложения в изследването приложен инструментариум.

Общата ми оценка е, че структурата, съдържанието и обемът на дисертацията са приемливи и са съобразени с изискванията за придобиване на ОНС доктор по икономика.

- *Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд*

Безспорно темата на дисертационния труд е актуална във всяка една от ключовите думи: **иновационни проекти** – в основата на съвременния икономически растеж, основан на иновации и предприемачество; **краудфъндинг** – инструмент на социалната /груповата икономика, основан на създаването на мрежи от предприятия и хора; **проектно финансиране** – използване на външни иновативни средства за набиране на капитал.

Целта на дисертацията: *да се съпоставят разглежданите модели, да се установят емпирично разликите в икономическата им ефективност и нивата на проектен риск, и на тази база да се изведат заключения за тяхната приложимост и потенциал като метод за финансирането на иновации;* може да се оцени като точна, ясна и изпълнима. Въпреки от това, целта може да се подобри от гледна точка на по-ясна причинно-следствена връзка между обекта и предмета на изследването

Целта се постига с изпълнението на 3 задачи. Независимо от тяхната универсалност, така поставените задачи могат да се разширят и по-точно да обхванат и свършената изследователска (теоретична и приложна) работа от докторанта.

Всеки един от тези елементи е аргументирано представен в уводната част на дисертацията, както и е намерил своето място в заключението.

- *Използвана научна литература (оценка на осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд).*

Използваната литература включва 158 източника, от които 20 на български език, 138 на английски език. Източниците са актуални и обхващат основни и съвременни въпроси по предмета на дисертационното проучване.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Оценката на получените резултати се основава на представените за рецензиране дисертационен труд и автореферат към него.

- *основни научни и/или научно-приложни резултати, постигнати в дисертационния труд*

Основните резултати могат да се сведат до следните по-значими:

- систематизирани са основните елементи на иновационните проекти както от процесна гледна точка, така и от гледна точка на предприемаческата концепция.
- обобщено е теоретичното познание в областта на колективното финансиране несамо от гледна точка на процеса на финансиране, но и от гледна точка на резултатите от използването на колективното финансиране. Особен акцент е поставен върху нормативното регулиране на този процес.
- извършен е литературен анализ на мястото и ролята на колективното финансиране при реализацията на иновативни проекти като е извършен и сравнителен анализ с други форми на финансиране при иновативното проектиране.
- изведен е експериментален модел на колективно финансиране на иновативни проекти, чиято икономическа и финансова ефективност да се сравни с други съществуващи и приети като „традиционни модели на колективно финансиране,,
- систематизиран е сравнителен метод за оценка, който позволява да се сравняват два или повече методи за колективно финансиране, който метод се основава на изведени основни показатели за оценка на иновационните проекти.
- проведен е приложен експеримент при използване на метода „Монте Карло“ на основата на предложени експериментален модел. Получените резултати от проведения експеримент се сравняват с утвърдените стойности при традиционните методи.
- извършен е сравнителен анализ на резултатите от приложния експеримент с резултати от използване на традиционни методи за колективно финансиране като на тази основа са изведени обобщения относно приложимостта на експерименталния модел и за приложимостта на систематизирания метод за оценка на два различни метода за колективно финансиране.

- *Използваната методология*

Използваните методи на теоретичното и приложното изследване са представени и аргументирани в уводната част на дисертационния труд. Допълнително в рамките на втора глава е представен и обоснован казусния метод като основен метод на приложното изследване, а в трета глава – метода Монте Карло като основен приложен експериментален метод за симулиране на резултати при въведени хипотези и ограничения.

Както описанието на използваните теоретични и приложни методи, така и тяхната аргументация може да се оцени високо.

- *изпълнение на поставените задачи и постигане на целта на дисертационния труд.*

На основание съдържанието на дисертационния труд може да се заключи, че докторантът потвърждава докторската си теза на основание изпълнение на поставената основна цел и изпълнението на поставените задачи.

Независим от това, дисертационният труд би спечелил, ако докторантът е поставил специален акцент върху тези въпроси и най-вече изпълнението на теза – цел – задачи.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- *Оценка за приносите, посочени от дисертанта*

В автореферата докторант Красимир Петков е предложил общо 8 приноса, респ. 5 научни и 3 приложни. Въпреки, че като цяло приемам за коректно изведени приносните моменти, посочени от докторанта, последните могат да се систематизират по следния начин:

- Теоретико-методически приноси:

- Направено е задълбочено проучване и е проведен анализ на различните теории и концепции за ролята и мястото на колективното финансиране (краудфъндинг) при иновационното проектиране;
- Въз основа на проучването на голям брой литературни източници е направен критичен анализ на правните, икономическите и финансови рамки на колективното финансиране като част от жизнения цикъл на иновативните предприемачи;
- систематизирана е методическа рамка за оценка на два или повече методи за колективно финансиране на иновативни проекти.

- Научно-приложни приноси:
 - Апробиран е методическият инструментариум чрез провеждане на теоретичен експеримент за колективно финансиране на иновационен проект чрез използване на метод за симулация „Монте Карло“;
 - Проведен е сравнителен анализ на резултатите от теоретични експеримент и резултатите от т.наречените традиционни методи на колективно финансиране;
 - Обобщени са основни насоки на използване на експерименталния метод за колективно финансиране и при други обекти.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

За рецензиране са представени 4 научни труда, които са свързани с публикуване на основни резултати от научното и приложното изследване на докторанта, вкл.: 1 самостоятелна студия; 1 статия (на англ. език) в съавторство и 2 самостоятелни доклада от конференции.

Публикациите разглеждат основни теоретични постановки на колективното финансиране, както и представят някои приложни резултати от проведения в дисертационното проучване теоретичен експеримент.

Общата оценка за качеството на публикациите е висока като може да се каже, че представените публикации по един добър начин представят важни моменти от дисертацията.

6. Оценка на автореферата

По дисертационния труд е представен за рецензиране Автореферат в общ обем от 53 страници като структурно съдържа 6 компонента: обща характеристика, структура и кратко съдържание на ДТ, описание на съдържанието на Дисертационния труд, Справка за приносите, Списък с публикациите по ДТ, и Декларация за оригиналност.

Авторефератът е добре структуриран, а в съдържателно отношение представя по един добър начин синтез на резултатите на дисертационното изследване.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Независимо от общото ми положително становище и висока оценка за постиженията в дисертационния труд, както и въпреки факта, че в

дисертационния труд не се откриват съществени пропуски и неточности, към докторанта може да се отправи следната препоръка:

- Предложената методическа схема за провеждане на сравнителен анализ между два модела: експериментален и традиционен може да се оцени високо. Въпреки това, не става напълно ясно как се използват различните показатели за оценка на иновативните проекти по направлението „риск – възвръщаемост“ в предложената методика, така че да се заключи, че експерименталният метод е подходящ на базата, че *предлага по-висока средна възвръщаемост, по-постоянни резултати с по-малък диапазон и малко по-високо ниво на риск* (стр.168).

8. Заключение

Предложеният дисертационен труд от *Красимир Любомиров Петков* на тема „*Финансиране на инвестиционни проекти за иновации в бизнес организации, чрез методи на колективно финансиране („краудфъндинг“)*“ напълно отговаря на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане.

Общата ми оценка е, че дисертационният труд представлява самостоятелно завършено авторово изследване, при което изследователските задачи са успешно изпълнени, а основната цел е постигната. При това, основните теоретични и приложни резултати на дисертационния труд, както и откритите реални научни и научно-приложни приноси в него, позволяват да се даде висока обобщена оценка на дисертационния труд.

Като имам предвид изброените по-горе характеристики на дисертационния труд, както и посочените приноси в него, с пълна убеденост препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на *Красимир Любомиров Петков* образователна и научна степен „**ДОКТОР**“ по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност 3.8. „Икономика и управление (Бизнес икономика)“ в УНСС.

28 Юли 2023 г. / гр. София

Рецензент:
/проф. д-р Николай Щерев/